

Results. Popular scientific resources are of users' request. The most popular one is the content that considers nature, space, physics, biology, medicine, history. However, the sites look amateurish and require modernizing processing and design. Only one of the four sites analysed have its modern architectonic organization. Others lag several years behind the latest trends in web design. As for the content, it is the one which is relevant, interesting as well as providing discourses. So, resource <http://scienceukraine.com> is a summary of news from many disciplines. However, the information is not of great amount, its selection logic is not very clear. Web-site <http://kosmosait.com.ua> provides the visitor with the borrowed content exclusively on the topic of the site. That's why it can be considered as a kind of thematic aggregator. The site <http://historians.in.ua/index.php/en> considers only issues related to Ukrainian history as well as its unexplored pages. It can satisfy the curiosity of the target audience. Resource <http://my.science.ua> is poorly designed in terms of architectonics and requires filling its content. Accordingly, scientific-popular resources are a fertile segment of focus for web designers and content managers. The multimedia capabilities of the web environment are not implemented in the full measure. Accordingly, popular-scientific resources need to be improved and modernized.

Novelty. It is for the first time that the systematic analysis of popular-scientific web-sites of Ukrainian segment of the web was considered.

The practical significance. The results of the research can be used for further study of the Ukrainian segment of the Web.

Надійшла до редколегії 02.09.16.

УДК 007 : 304 : 659.4

ФЕНОМЕН ПСЕВДОГРОМАДСЬКОСТІ У СУЧАСНІЙ ПР-ПРАКТИЦІ: КОМУНІКАЦІЙНО-ДИСКУРСИВНІ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОЗНАКИ

М. В. Бутиріна, д-р із соц. ком., професор

*Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара,
вул. Наукова, 13, м. Дніпро, 49050, Україна*

Проблематизовано феномен псевдогромадськості у зв'язку із його деструктивним впливом на соціум. Констатовано відхилення реальних модусів громадськості від нормативної доктрини, що є засадною для її інституціоналізації у суспільстві. Вказано на окремі риси охлократії, притаманні поточній соціально-політичній ситуації в країні. Охарактеризовано зв'язок охлократичних модусів із пасіонарними сплесками у суспільстві. Вказано на дисфункційність інституту ПР у зв'язку із неформленістю феномена громадськості у суспільстві транзитивного типу. Розкрито основні симулятивні форми, у яких виявляє себе громадськість: антидіалог, квазідіалог, парадіалог. Вказано на продуктивність у функціонуванні громадськості деліберативної практики, яка передбачає структуроване обговорення суспільних проблем при прийнятті рішень.

Ключові слова: громадськість, псевдогромадськість, зв'язки з громадськістю, громадянське суспільство, публічна сфера, діалог.

Постановка проблеми. Суспільство транзитивного типу поступово втрачає жорсткі ієрархічні рамки. Проте автономія, яка надається індивідам і спільнотам, виявляється не у прагненні до продуктивних інтеракцій, а у конфронтаційному ставленні до соціальних інституцій та владних структур. Можемо констатувати появу нового типу людини, який уособлює гіпертрофовані уявлення про роль у соціумі шляхом протистояння будь-яким його організаційним формам. Поведінка такої людини умотивовується «потребою у судженні», яке найчастіше набуває гострої критичної спрямованості. «Критика заради критики», нонконформізм без конструктивної детермінації, руйнівна пасіонарна поведінка стають ознаками нового типу громадськості – найбільш активного суспільного прошарку, що ставить на меті втручання у діяльність інституціоналізованого соціуму.

Про явище громадськості, як елемент громадянського суспільства, наразі можемо говорити лише у форматі негативно конотованого дискурсу. За наявності окремих його проявів та функцій не маємо цілісного феномена, який би відповідав нормативній доктрині громадськості. Адже розуміння означеного феномена не може бути зредуковане до простої суми окремих його функціональних та субстанціональних ознак. Інституціоналізація громадськості передбачає певну якість її проявів у суспільстві, які б характеризувалися системністю, узгодженістю, соціальною значущістю, позитивною аксіологічною спрямованістю. Наразі стикаємося із хаотично-ситуаційним виявом громадської активності, яка залежно від конкретних умов набуває як стабілізуючого, так і дестабілізуючого характеру.

Отже, наукового осмислення потребує феномен псевдогромадськості, вбудований у систему суспільних взаємодій, релевантний за формальними ознаками відповідному науковому концепту та іррелевантний його праксеологічній спрямованості.

Мета. Таким чином, мету даної розвідки становить дослідження феномена псевдогромадськості у його функціональних та комунікаційних аспектах. Завданнями даної розвідки є виявлення тих наукових парадигм і концептів, якими нормативно описується феномен громадськості; контекстуальне вивчення означеного феномена у зв'язку із концептами «громадянське суспільство», «публічна сфера», «паблік рилейшнз»; зіставлення теоретичного дискурсу громадськості із реаліями, які цей дискурс інверсовано репрезентують.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичним підґрунтям нашого дослідження є масив уявлень про нормативну природу феноменів громадськості, громадянського суспільства, зв'язків з громадськістю, публічної сфери тощо. Зокрема, організаційно-інституціональну природу громадськості та зв'язків з громадськістю досліджено вітчизняними науковцями В. В. Березенко, Д. Коником, В. Івановим, Т. Івановою, В. Корольком, Г. Почепцовим; зарубіжними дослідниками Дж. Гордоном, Д. Крукбергом, Ш. Харрісоном тощо.

Теоретичний дискурс щодо феномена квазігромадськості інтегрує окремі аспекти уявлень про феномени охлократії (В. Махнач, Ж. Тощенко), пасіонарності (Л. Гумілев), квазіадіалогічного дискурсу (Ж. Бодрійяр, П. Бурдье, Т. Адамьянц, Т. Дрідзе) тощо.

Виклад основного матеріалу дослідження. За різних часів поняття держави та громадянського суспільства співвідносилися по-різному. Від повного отождолення, характерного для періоду античності, до чіткого розмежування, властивого думці Відродження та Нового часу. Теорія громадянського суспільства розроблялася Макіавеллі у праці «Государ», у «Двох трактатах про державне правління» Дж. Локка, у теорії суспільної угоди Т. Гоббса, у концепції «ordre naturel» Ж.Ж. Руссо. Інтерактивний рівень функціонування цих двох соціальних інституцій зазвичай репрезентувався концептами «громадськість» і «громадські зв'язки». Саме громадськість зазвичай була і наразі має бути медіумом між державою та громадянським суспільством, між владою та громадянами. Каталізатором її активності виступає комунікаційний (за типологією Ю. Хабермаса) інститут паблік рилейшнз.

Утім, парадоксальність демонструє ситуація, за якої інституціоналізація зв'язків з громадськістю в Україні відбувається на тлі недостатньої функціональної оформленості самого феномена громадськості. Відповідно і сам інститут ПР не реалізує повною мірою покладених на нього завдань: артикулюються не соціальні, а приватні потреби; справжні цінності й очікування суспільства заступаються символічно-декларативними; інтеракції набувають імітативного характеру. Вітчизняна дослідниця ПР В. В. Березенко у цьому зв'язку слушно зазначає: «Український PR не набув у повній мірі соціально значущих функцій, і в цей період інтенсивно формується дисфункційний образ зв'язків з громадськістю

у громадській думці» [1]. Більше того, медіатизація квазігромадських ініціатив призводить до легітимізації чорного ПР як модусу нерозвинутого громадянського суспільства.

Парадоксальність демонструє і декларування цінностей громадянського суспільства у формі пропагандистських меседжів «згори – униз» на тлі відсутності задовільних механізмів зворотного зв'язку із громадами.

Окрім функціональної організації, для інституціоналізації громадянського суспільства важливим також є чинник саморефлексії, який у західному дискурсі отримав назву *public spirit*. Словарні дефініції цього терміна вказують на роль «публічного духу» у реалізації ідеї і практики громадянського суспільства. Йдеться про «готовність робити речі, що допомагають державі; наявність безкорисливого інтересу до суспільного добробуту; активний інтерес до блага спільноти» (Collins English Dictionary – Complete & Unabridged 2012 Digital Edition© William Collins Sons & Co. Ltd. 1979, 1986); «відданість громадським питанням» (English contemporary dictionary. 2014). Цілком очевидно, що ця рефлексивна норма відсутня у суспільних практиках, які ми спостерігаємо зараз у нашому соціумі.

Показовим у цьому зв'язку є те, що у потрактуванні феномена громадськості в контексті сучасної піарології найчастіше застосовується ситуаційний підхід, згідно з яким принциповим чинником для утворення активних громадських об'єднань є згуртованість навколо конкретних соціальних проблем. Утім, Джон Дьюї, дослідивши численні «фактуальні феномени» суспільної поведінки, у своїй відомій роботі «Суспільство та його проблеми» вказав на тіньовий бік таких громадських конгломератів: «Громадське не можна ототожнювати з соціально корисним» [3, с.14–15]. На думку відомого американського філософа, люди найефективніше гуртуються навколо зла. Тому громадські ініціативи часто скеровуються на деструктивні цілі.

Для розуміння ролі відповідальної саморефлексії у сфері практик громадянського суспільства звернемося до ще одного поняття, запропонованого Ю. Хабермасом, – концепту *Öffentlichkeit*, який не має аналогів в українській мові, адже зміст його поєднує громадськість та дискурсивну умову її проявів у соціумі. *Öffentlichkeit* передбачає діалог, який сягнув стадії зрілості (*Mündigkeit*) і набув усіх ознак дискурсу.

Етика дискурсу, на якому ґрунтується нормативна практика публічності, закладає підвалини деліберативної політики у функціонуванні громадянського суспільства. Вона передбачає зважене обговорення проблем при прийнятті рішень, де імперативом стає спільний сегмент егоцентричних уявлень, репрезентованих у публічній дискусії.

Засобом забезпечення деліберативної політики у суспільстві можуть стати соціальні медіа, які надають широкий простір для обговорення суспільно значущих проблем. На відміну від традиційних ЗМК, які свого часу сформували жорстку вертикаль у наданні інформації, соціальні медіа утворюють простір, в якому можливий обмін думками у форматі «від багатьох до багатьох».

Утім, наведені нормативні ознаки феномена громадськості (*public spirit*, *Öffentlichkeit*), а також такі феноменотвірні чинники, як відчуття індивідами соціальних проблем, високий рівень залученості у них, готовність до діалогу, деліберативні практики, наразі не мають системних проявів. Натомість громадські ініціативи виявляють себе у спотворених формах, які змушують залучати до їх наукового осмислення концепти з від'ємними конотаціями – охлократії, парадіалогу, симулятивних дискурсів тощо.

Охлократія, як форма міжлюдської взаємодії, виникає у переломні моменти історії суспільства, часто на тлі пасіонарних сплесків, які супроводжують межові стани соціуму. Говорити про те, що пасіонарність породжує охлократію, вочевидь, некоректно. Тут відсутній причинно-наслідковий зв'язок. Утім, можемо

вказати на іншу закономірність кризових часів: активізація пасіонаріїв як носіїв системних ідей блокується критичними настроями субпасіонаріїв, що діють зазвичай безсистемно, збурюючи неконформістські суспільні настрої та закликаючи маси до спротиву. Як влучно зазначає у цьому зв'язку В. Махнач: «Саме революції роблять одну дуже небезпечну річ – викидають на поверхню багато субпасіонаріїв і часто (як тепер кажуть) у владні структури» [4]. Очевидно, що асиметрія у співвідношенні пасіонаріїв/субпасіонаріїв залежить від стану етносу, його поточних якісних характеристик. У контексті нашого дослідження тут важливо вказати на те, що субпасіонарні реакції суспільства утворюють плідне середовище для формування псевдогромадських ініціатив, які апелюють до примітивних потреб, провокують свавілля у просуванні будь-яких соціальних вимог, інверсовані форми громадського контролю. Дискурс, який обслуговує такі суспільні практики, зазвичай набуває парадіалогічного характеру.

Серед симулятивних діалогічних форм зазначимо такі:

- антидіалогу, який характеризується позірним збереженням діалогічної форми із наявним монологічним змістом;
- квазидіалогу за умов різного роду розбіжностей між його учасниками: когнітивними, інтенціональними, прагматичними тощо;
- парадіалогу, що моделює таку ситуацію взаємодії, за якої в учасника інтеракції питають про одне, а він відповідає про інше; відбувається постійна мовленева інверсія.

Середовищем для здійснення симулятивних діалогічних практик псевдогромадськості виступають медіа, роль яких тут посилюється завдяки активізації партисипативних форм продукування контенту. Такі феномени, як «гейти», «фейки», «меми» та інші симулякри, є «здобутком» аматорського сегмента контентотворення із подальшою легітимізацією у професійних ЗМК.

Резонансність діалогічної симуляції призводить до того, що у практиках громадського контролю, за влучним виразом С. П. Поцелуєва, «саму форму інтерсуб'єктивності роблять інструментом «вербально-силової» політики» [5]. Неконформістську активність псевдогромадськості каналізують у своїх інтересах політичні актори, що призводить до розхитування соціальної системи держави. Мінливі суспільні настрої стають продуктивним емоційним тлом для впровадження радикалізованих ідей та намірів. Механізми функціонування псевдогромадськості мають і інші ознаки охлократичного режиму – апеляції до народних мас, надання права висловлювання маргіналізованим прошаркам суспільства, ігнорування продуктивного досвіду, відсутність відповідальності, прояви деспотії і агресії з боку натовпу, соціального безладу, популізму і демагогії.

У теоретичному дискурсі піарології публічна сфера подається як простір дискусій, які розгортаються у медіапросторі. Проте де факто публічний медіадискурс постає як фікція, реалізація не реальної, а символічної влади публічних акторів. Це призводить до домінування маніпулятивних практик, коли критичність публічної сфери заступається демонстративністю, інтенціональна правдивість – правдоподібністю. Показовим у цьому контексті є визначення спеціалізованої комунікаційної діяльності ПР-фахівців, надане Ю. Хабермасом: «правдоподібна репрезентація і демонстрація приватного інтересу асоціації у якості усезагального» [6].

Дисфункціональна організаційна оформленість громадянського суспільства призводить до появи у його царині низки приватних акторів із вузькими утилітарними інтересами.

Подібні зміни відбуваються і у терміносистемі. «Якщо значення слова «суспільство» змінювалося від конкретної соціальної спільноти до абстрактного набору правил і інститутів, які об'єднували все населення, – слушно зазначає В. В. Волков, – то сенс терміна «громадськість» еволюціонував у зворотному на-

прямку – від абстрактної якості «соціальності» до конкретного втілення цієї якості у певній групі людей і їх способі життя» [2].

Проте праксеологія концепту наразі не сягнула фази нормативного втілення у практичній площині, у зв'язку з чим можемо говорити лише про симуляцію якості «громадськості» у суспільному житті.

Висновки. Таким чином, можемо стверджувати, що на даному етапі розвитку нашого суспільства феномен громадськості ще не набув нормативних праксеологічних рис, які б дозволили говорити про його продуктивну функціональність у соціумі. Наразі соціальна якість громадськості виявляє себе у симулятивних діалогічних практиках, дисфункціонально реалізуючись у спотворених громадських ініціативах. Причиною закріплення даного феномена у соціумі є субпасіонарна активність його членів, безпосередньо пов'язана із суспільними проявами, характерними для охлократичного режиму. Інституціональна неоформленість громадськості унеможливорює нормативне функціонування інституту ПР.

Список бібліографічних посилань

1. **Березенко В. В.** Наукове осмислення феномена ПР як соціально-комунікаційної діяльності в Україні : дис. д-ра із соц. ком. : 27.00.01. Київ, 2013.
2. **Волков В.** Общественность: забытая практика гражданского общества. URL: http://www.civisbook.ru/files/File/Volkov_praktika.pdf.
3. **Дьюи Дж.** Общество и его проблемы. Москва: Идея-Пресс, 2002. 160 с.
4. **Махнач В. Л.** Историко-культурное введение в политологию. URL: http://dkhramov.dp.ua/uploads/Dne/Machnach/MahnachVL_IKVP.pdf.
5. **Поцелуев С. П.** Диалог и парадIALOG как формы дискурсивного взаимодействия в политической практике коммуникативного общества : дисс. д-ра полит. наук: 23.00.01. Ростов-на-Дону, 2010.
6. **Habermas J.** The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a category of Bourgeois Society. Cambridge, MA: MIT Press, 1991.

Бутырина М.В. ФЕНОМЕН ПСЕВДООБЩЕСТВЕННОСТИ В СОВРЕМЕННОЙ ПР-ПРАКТИКЕ: КОМУНИКАЦИОННО-ДИСКУРСИВНЫЕ И ФУНКЦИОНАЛЬНЫЕ ПРИЗНАКИ.

Проблематизирован феномен псевдообщественности в связи с его деструктивным влиянием на социум. Констатировано отклонение реальных модусов общественности от нормативной доктрины, которая является основополагающей для ее институционализации в обществе. Указано на отдельные черты охлократии, присущие текущей социально-политической ситуации в стране. Охарактеризована связь охлократических модусов с пассионарными всплесками в обществе. Указано на дисфункциональность института ПР в связи с неоформленностью феномена общественности в обществе транзитивного типа. Раскрыты основные симулятивные формы, в которых проявляется общественность: антидиалог, квазидиалог, парадIALOG. Указано на продуктивность в функционировании общественности делиберативной практики, предусматривающей структурированное обсуждение общественных проблем при принятии решений.

Ключевые слова: общественность, псевдообщественность, связи с общественностью, гражданское общество, публичная сфера, диалог.

Butyrina M. THE PHENOMENON OF PSEUDO-PUBLIC IN MODERN PR-PRACTICE: COMMUNICATION-DISCURSIVE AND FUNCTIONAL FEATURES.

The article deals with the phenomenon of pseudo-public in connection with its destructive influence on the socium. The author states the deviation of normal community modi from normative doctrine, which is fundamental for its institutionalization in the society. The author points out certain ochlocracy features appropriate for current social-political situation in the country. The article also characterizes the link between ochlocracy modi and passionary boom in the society. The author points out dysfunction of PR institute due to shapelessness of the public phenomenon in the society of transitive type. The main

simulative forms, in which the public reveals itself, are defined; they are as follows: anti-dialogue, quasi-dialogue, para-dialogue. The author indicates the productivity in public deliberative practice functioning, which anticipates structural discussion of social problems while making decisions.

Keywords: public, pseudo-public, public relation, civil society, the public sphere, the dialogue.

UDC 007 : 304 : 659.4

THE PHENOMENON OF PSEUDO-PUBLIC IN MODERN PR-PRACTICE: COMMUNICATION-DISCURSIVE AND FUNCTIONAL FEATURES

Mariya Butyrina

*Oles Honchar Dnipropetrovsk National University
13, Naukova Str., Dnipro, 49050, Ukraine*

Research methodology. Scientific reflection as for the given phenomenon is based on the concepts «civil society», «public sphere», «public relations», «deliberative policy», «public spirit», «Öffentlichkeit», etc. The author states the deviation of normal community modi from normative doctrine, which is fundamental for its institutionalization in the society. Negatively connotative discourse as for pseudo-public is formed by the concepts «ochlocracy», «para-dialogue», «simulative communication practices».

Novelty. The article deals with the phenomenon of pseudo-public in connection with its destructive influence on the socium. The main simulative forms, in which the public reveals itself, are defined; they are as follows: anti-dialogue, quasi-dialogue, para-dialogue.

Results. Thus, we can state that on the present stage of our society development, the phenomenon of the public has not gained the normative praxiological features which could allow us to talk about its productive functionality in the socium. Nowadays social quality of the public reveals itself in simulative dialogue practices dysfunctionally implementing itself in distorted social initiatives. The reason for the consolidation of the given phenomenon in the socium is sub-passionate activity of its members, which is directly connected with social emergencies characteristic for ochlocracy regime. Institutional shapelessness of the public makes normative PR functioning impossible.

The practical significance. The results of the research can be applied to both theoretical and practical sphere of PR-activity.

Надійшла до редколегії 15.09.16.

УДК 007: 304 : 001

I-БРЕНД: ПРОБЛЕМАТИКА ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ІНТЕРАКЦІЙ

Р. Ю. Вежель, аспірант

*Інститут журналістики
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
вул. Мельникова, 36/1, м. Київ, 04119, Україна*

Проаналізовано теоретичні підходи до визначення поняття «і-бренд», з'ясовано як інтерактивні компоненти сучасних технологій не лише якісно змінюють сформовані уявлення і стереотипи, а й впливають на форми поведінки й моделі взаємовідносин різноманітних соціальних інституцій, які завдяки активному й диверсифікованому залученню таких форм інтернет-комунікацій як вебсайти, блоги, мікроблоги та соціальні мережі можуть взаємодіяти з різними цільовими групами. Тому саме ефективне управління системою комунікацій брэнда у режимі реального часу, пошук гнучких та мобільних інструментів його промоції стає сьогодні найважливішим завданням для багатьох українських компаній.

Ключові слова: і-бренд, капітал брэнда, брэнда-ком'юніті, eWOM, UGC.